

чинитѣ по срѣдня Струма и Струмица-Петричѣ, коняритѣ по долня Пчиня, Кеналийската купчина въ пелагонийското поле, Дринската купчина, що държи тѣснинитѣ на Дринѣ на югъ отъ Дебъръ и др. по-малки.

Докато въ изреденитѣ мѣста старинскитѣ коняри и мѣстнитѣ потурнаци съставятъ съвсѣмъ самостоятелно отъ българетѣ население, така нареченитѣ помаци¹⁾ стоятъ нѣкакси по срѣдата. Ако и мохамедани, тѣ сж чисти българи, запазили сж майчиния си български езикъ и нѣкои български битови навици и обичаи, държатъ се обособени отъ другитѣ турци и отбѣгватъ многоженството. Помацитѣ сами наричатъ езика, що говорятъ, „български“. Такъвъ го знаятъ и турцитѣ, които дори това твърдятъ въ поговорка, че турски най-добрѣ се приказва въ Цариградъ, албански въ Елбасанъ, а български въ помашкия Тиквешъ.²⁾ По-голѣмата частъ помаци приели мохамеданството прѣзъ XVI в., когато потурчването било система у турскитѣ султани за заздравяването на империята; масовото потурчване е било силно и прѣзъ XVII в., а къмъ началото на XIX в. то се прѣкратило.³⁾ Помацитѣ знаятъ за своето българско потекло, но неохотно приказватъ за това. Тѣ сж неуки, безкнижни; държатъ се повече за вѣрата (динъ), отколкото за народността и обичатъ да се наричатъ турци. Въ Македония има около 300 помашки села, повечето отъ които сж чисти отъ българско православно население: кржглиятъ брой на тия помаци се прѣсметъ на около 150.000 души. Нийдѣ, освѣнъ въ Родопитѣ, тѣ не образуватъ пространна група. Най-голѣмата помашка купчина е слѣдвателно

1) Помацитѣ, които сами се наричатъ турци, у околното население сж познати съ разни имена, като „помаци“ въ Родопитѣ, „дилъзи“ (т. е. без-езични, които не знаятъ турски) въ Тиквешъ, „торбеши“ въ Дебърско, Кичевско, Скопско и пр. Най-старинно е названието „торбеши“. То е отъ прѣд-турското врѣме и е наследено отъ „торбешитѣ“ богомили, които най-лесно сж приели мохамеданството, както напр. и въ Босна. Богомитѣ имали обичай да носятъ на рамото си по една торбичка за просия; въ нея носѣли и евангелието. Православнитѣ българи затова ги наричали на подсмивъ — торбеши, а гърцитѣ сжщо така — фунданти (*φουνδαται*, отъ *φοβδα* — торба). Народътъ въ Македония обяснява по своему името „торбеши“. Въ Скопско чухъ слѣднѣното народноетимоложко обяснение: „Торбешитѣ за една торба урда се потурчили. Така е дошла работата, на зортъ се наши“. Албанскитѣ богомили въ сѣверна Албания приели привидно мохамеданството, като запазили нѣкои свои стари обреди. Други отъ тѣхъ приели католичество и сега носятъ името „фунда“ (торбеши).

²⁾ Документи, № 125.

³⁾ Срв. Ст. Н. Шишковъ, Помацитѣ въ тритѣ български области: Тракия, Македония и Мизия. Пловдивъ 1914.